

Aquest treball s'emmarca en la línia de recerca en Etnobotànica catalana del Laboratori de Botànica de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona. La temàtica d'estudi es troba en la cruïlla de les ciències naturals i socials amb la finalitat d'investigar les relacions entre l'home i el seu entorn vegetal. L'objectiu fonamental de la recerca ha estat el d'establir els catàlegs etnoflorístics dels territoris estudiats, és a dir, arribar a dreçar-ne els inventaris de les plantes que són conegudes, apreciades i utilitzades per la gent que hi viu, amb especificació dels seus diferents usos.

El nostre treball s'ha centrat en l'Alta Vall del Ter. Aquesta regió natural, que en més d'una ocasió ha reivindicat ser considerada comarca, és constituïda per les capçaleres dels rius Ter i Ritort i comprèn els municipis de Camprodon, Llanars, Molló, Sant Pau de Segúries, Setcases i Vilallonga de Ter.

Mitjançant 42 entrevistes durant les quals hem parlat amb un total de 60 informants, dels quals un 63 % són dones i un 37 % són homes, amb una mitjana d'edat de 71,1 anys, hem recollit informació sobre 312 espècies botàniques, 220 de les quals tenen aplicació en medicina humana o veterinària, 20 han estat anomenades com a tòxiques, 100 es fan servir en el camp de l'alimentació (humana o animal), 71 tenen algun altre tipus d'ús tradicional i de 10 només s'ha detectat el nom popular.

Les espècies més usades amb finalitat medicinal són *Sambucus nigra*, *Thymus vulgaris*, *Arnica montana* subsp. *montana* i *Achillea ptarmica* subsp. *pyrenaica*. Remarquem *Sambucus nigra* amb 91 citacions i 23 usos medicinals diferents. Cinc espècies (*Dianthus seguieri*, *Juncus trifidus*, *Silene ciliata*, *Urocystis occulta* i *Veronica serpyllifolia*) es poden considerar noves o molt rares com a plantes medicinals, car no són recollides

en el corpus de buidatge que hem usat, constituït per una gran quantitat d'obres del camp de l'etnobotànica, la fitoteràpia i les plantes medicinals en general.

Pel que fa a les plantes alimentàries, algunes tampoc no havien estat citades (o només poques vegades o en àrees molt restringides) amb aquest finalitat, com ara *Achillea ptarmica* subsp. *pyrenaica*, *Convolvulus arvensis*, *Leontodon hispidus*, *Molopospermum peloponnesiacum* i *Taraxacum dissectum*. Algunes d'aquestes plantes alimentàries (tant les utilitzades per a menjar com aquelles que es fan servir per a preparar begudes) tenen algun ús terapèutic, de manera que es poden considerar com a aliments funcionals populars.

A part dels medicinals i els alimentaris, que constitueixen el gruix de la informació, també hem obtingut dades sobre usos ornamentals, domèstics (per a fer estris i altres), lúdics, magicoreligiosos (creences i tradicions vinculades a elles), fustaner, combustible, artesanals, cosmètics i en literatura oral (dites, parèmies i similars).

En l'aspecte lingüístic, hem recopilat 454 noms populars per a les 312 espècies referenciades; d'aquests, n'hi ha 66 de no documentats prèviament.

Com en tot aquest tipus de treballs, hem constatat que els sabers populars sobre les plantes continuen vius a casa nostra, però que l'ús real dels vegetals és més baix actualment que fa una colla d'anys. Per això, treballs com aquest tenen la doble intenció de preservar una part del patrimoni cultural i natural del país i de detectar plantes i usos que podrien ser la base de noves formes de benestar per a la humanitat en el futur.

Actualment estem estenent la recerca etnobotànica que hem començat a l'Alta Vall del Ter -on també hem dut a terme un estudi específic dels horts familiars- a tota la comarca del Ripollès.

**MONTSE RIGAT COLL,
TERESA GARNATJE ROCA
i JOAN VALLÈS XIRAU**

Achillea ptarmica
subsp. *pyrenaica*

**MONTSE RIGAT COLL¹,
TERESA GARNATJE ROCA² i
JOAN VALLÈS XIRAU¹**

¹ Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona, Avinguda Joan XXIII s/n 08028 Barcelona.

² Institut Botànic de Barcelona (CSIC-ICUB), Passeig del Migdia s/n, Parc de Montjuïc, 08038 Barcelona.

montserigat@telefonica.net

Mots clau: Etnobotànica, Alta Vall del Ter, entrevistes, ús medicinal, ús alimentari, catàleg, fitoteràpia.

L'àmbit geogràfic del projecte és l'Alta Vall del Ter (Ripollès).

Període: projecte iniciat el 2004 i finalitzat el 2006, encara que actualment se segueix treballant.

Projecte promogut per la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona i amb el **suport econòmic** de l'Ajuntament de Barcelona i l'Institut Botànic de Barcelona (CSIC). Treball que va rebre el **Premi** d'Estudiants de la Institució Catalana d'Història Natural de l'any 2007.

Més informació: consultable en la facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona (cal concertar prèviament), També existeixen diferents publicacions (veure apartat etnobotànica del capítol "Llibres, articles, papers...").